

МАКЕДОНСКАТА ДРЕВНА МЕДИЦИНА

Од книгата на Ангелина МАРКУС

ХИПОКРАТОВА ЗАКЛЕТВА

Во часот кога стапувам меѓу членовите на лекарската професија свечено се обврзувам дека својот живот ќе го ставам во служба на хуманоста.

Кон своите учители ќе покажувам должна благодарност и почитување.

Својата професија ќе ја извршувам совесно и достоинствено.

Најголема грижа ќе ми биде здравјето на мојот пациент.

Ќе ги почитувам тајните на тие што ќе ми се доверат.

Со сета своја сила ќе ги одржувам честа и благородните традиции на лекарската професија.

Моите колеги ќе бидат мој браќа.

Во вршењето на должностите кон болните на мене нема да делуваат никакви обзир, вера, националност, раса, политичка или класна припадност.

Од почетокот апсолутно ќе го почитувам човечкиот живот.

И под закана нема да дозволам моите медицински знаења да се искористат спротивно на законите за хуманоста.

Ова го ветувам свечено, повикувајќи се на својата чест.

Асклепио ја пренесе дарбата од боговите на луѓето, на Македонците, каде што владееле боговите, божествата и царевите и заедно со луѓето ги правеле лековите и ги лекувале болните, ранетите, несреќните.

Македонците имале многу богови - Зевс, Аполон, Илион (Сонце) Арес и голем број други за секоја прилика. Па, како да не биде народ кога тргнал во придружба на сите богови да го просветува светот. Македонскиот свет народ, од Библијата.

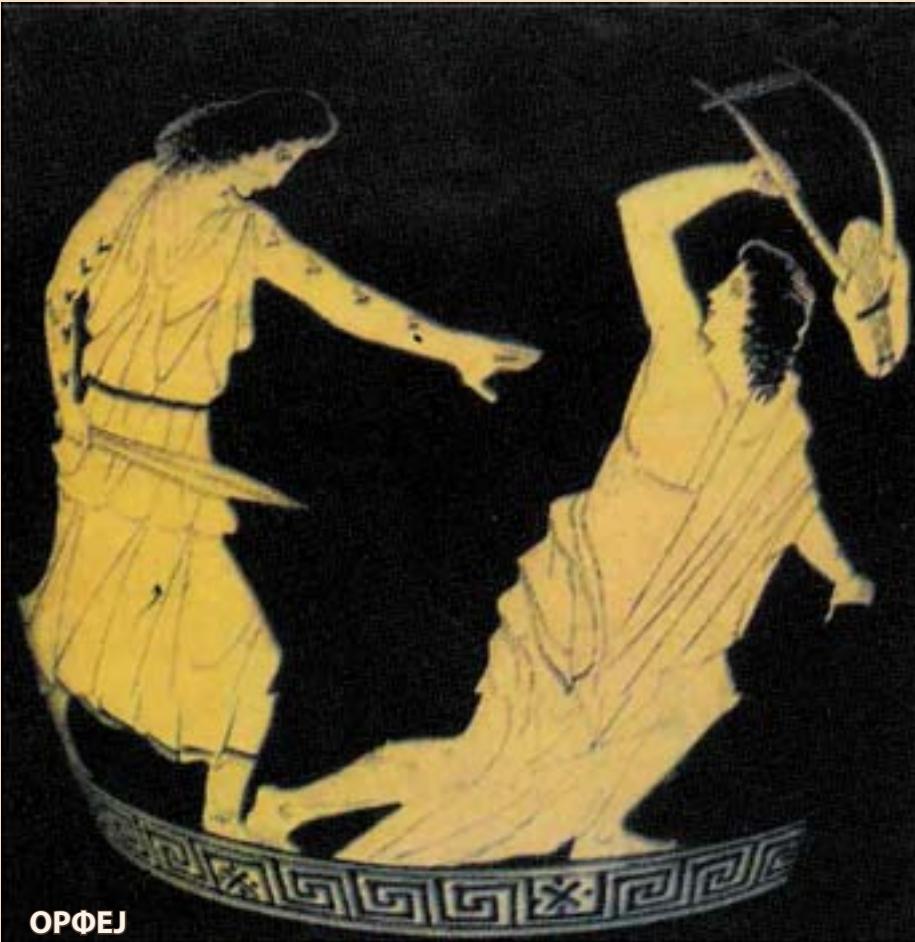
Од него сите учеле и ги преземале неговите богови. Паралелни светови, паралелни богови и многу слични со македонските светски настани.

Боговите, медицината и македонскиот народ.

Во македонската историја и митологија често наидуваме на појава на вклучување на цели фамилии и роднини во одредени професии. Тоа се близнаци, браќа, тајфи и кај боговите и кај луѓето. Заеднички им се писмото, лекувањето, сончевата енергија, духовноста, творештвото.

Фамилијата е основа на сè во Македонија. Фамилија на богови, цареви, лекари, филозофи, тајфи, фамилиите на Богородица и Големата Мајка, како и голе-

РАМНОТЕЖАТА НА ДУ ПРИРОДАТА И ИСХРАН ОДРЖУВАЛЕ МАКЕДОН

ОРФЕЈ

ми фамилии на Македонци од народот заедно застапувале ред и знаење како да се зачува здравјето на сите со помош на медицината.

Први такви божествени близнаци се Аполон и Артемида. Блиски со природата, со сонцето и со луѓето, тие помагале, лекувале, подучувале. Со иста намена се и близнаците Диоскури, Плејади Кастор и Полидевк. Близнаци се и нивните сестри Елена и Клитемнестра. Има уште многу брака, роднини, лекари, учители со заедничка тимска работа и кај боговите и кај народот. Такви се Петре и Павле, Дамјан и Кузман, Кирил и Методије, Климент и Наум, браќата Миладинови и цели фамилии во тајфи кои подучувале и лекувале. Фамилии на Асклепио, Хипократ, Аристотел, филозовските школи, апостолите, резбарите, иконописците, сите славни луѓе од Македо-

нија, познати во светот, од праисторијата до денес. Сите тие во еден долг континуитет придонесувале и за Македонците и за сите луѓе во светот. Сите наведени лица ги паметиме со писмо в рака и благост на лицата заради помош во заздравувањето и лекувањето, пророштвото и исцелувањето. И не е само медицинската просветна тајфа. Имало и има градителска тајфа, на резбари, скулптори, препишувачка тајфа на евангелија и тајфи на сите занаети на македонските луѓе. Тие им ги пренесувале своите знаења на нивните поколенија, од колено на колено, заедно со тајноста и со генетската надареност да се создаваат трајни вредности. Ако накусо и поединечно ги претставиме спомнатите имиња ќе ја потврдиме нивната важност. Така, Артемида со лакот и со стрелата, еленот до неа, ги изразува потребите за лов и за раѓање, за плодородие и за талкање низ шумите. Во сите светилишта Македонците им подигнувале статуи на неа и на нејзиниот брат близнак Аполон, родени од Лета и Зевс. Ги поврзувале боговите и народот за да им помагаат и ги подучуваат. Родените на островот Дел осветиле сè околу себе. Аполон имал стрели со кои сеел болести и смрт за непријателите, а леку-

вал, советувал и претскажувал судбини и настани за народот, за хероите и за царевите. Свирел на гитара направена од желка и од рогови на јарец. Сите свои квалитети ги пренел на бројното потомство родени со музи и со обични жени од народот. Тоа се Орфеј, Асклепио, Лин, Аристеј. Сите ја наследиле убавината, способноста за украсување, за музика, за лекување, потоа светилиштата, каде што се пееле оди на свечените прослави. Аполон го чувал добриот творечки дух на народот секаде низ Македонија, како и приврзаноста кон болните и животните. Посветени му биле шумите, небото и морињата. Негови симболи биле ловорот, орелот, лебедот, чавката, делфинот покрај лирата и стрелата, исто како и кај луѓето. Меѓу сите тие божества постои и фамилијарна поврзаност, исто како и кај луѓето. Поради тоа, треба да се прашама кој на кого влијаел, боговите на Македонците или обратно. Во сите земни проблеми вмешани се боговите и божествата. Најинтересно е тоа што и боговите покажувале човечки карактери. На навреда реагираат со одмазда. Кога Ниоба се пофалила дека родила 12 деца, а Лета само две, Аполон и Артемида ги погодиле со смртоносни стрели сите 12 Ниобини синови и керки. Не ни е дадено да им судиме на боговите, туку да ги прифатиме нивните активности за среќа и за здравје во обожаване на луѓето. Тоа може да се следи и кај боговите уште поблиски до луѓето. Така, Орфеј ги научил луѓето да свират на лира и на кавал до танц на бахатските прослави. Музите играле под екстаза на звуците на лирата по полињата во Пиерија, под Олимп, во Македонија, родното место и на музите и боговите. Така се формирал македонскиот талент за песни и игра. На Орфеј му било дадено пророштво, како и на Аполон и Питија, преку кое се вршело душевно смирување, лекување, како шаматизам.

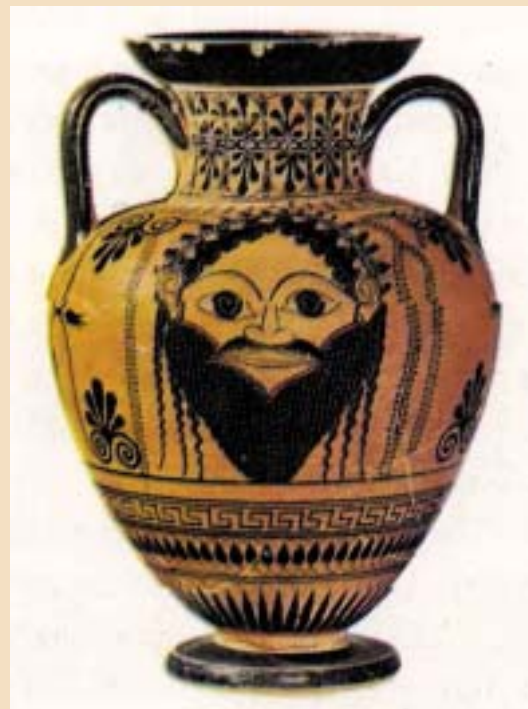
Сите богови го крепеле духот на Македонците. Таков е и Дионис, бог на прославите, театрите, виното и лозата, како лоза на богови, лоза на цареви, лоза на народи. Синот на Семела и Зевс околу себе ги собрал музите, менадите, Силен, хорот, маскираните играчи и народот во долга поворка низ целата земја да ја разбудат природата на пролет и да го соберат родот на есен. Безброј статуи, мозаици, фрески, садови за вино со гроздови и винови лисја ги украсувале македонските градби. Во ритуалното производство на виното пиеле и царевите и Дионисовите поворки. Македонците го прошириле виното во светот како причест. Празници за богови, за светци и за Македонци со библиски имиња има во сите денови, во сите години, на сите места низ Македонија и вечноста.

Херакле, предок на Македонците - Хераклиди бил поврзан со родот, лозата на македонската династија одликувана со

ХОТ, АТА ГО СКИОТ НАРОД

херојствата на бестрашниот бог, цар, херој. Уште од дете почнал да ги извршува дванаесетте херојски дела. Наметнат со кожата на Немејскиот лав, каква што е и фризура на Александар, со лавја грива на монетите од Македонија се ширеле по светот македонската легенда за наследната божанска бестрашност. Херакле ја покажувал и својата сила и својот ум како единствено оружје. Лакот и стрелата, стапот тирс и одраната кожа на лавот му се неразделни помагала кога го спасил Прометеј, ја убил хидрата, ги задал двете змии, ги свртел реките за да ги исчисти шталите и уште многу настани со неговите постојани патувања и правење добри херојски дела. Полубог, херој со ненадмината сила, животот го поминал меѓу луѓето, меѓу Македонците, за да се пресели на небото меѓу боговите. Натчовечките дела хероите од втората генерација (со бракови од земни луѓе),

ски другари на Јасон, како Аргонаути, ги обиколиле морињата во потрага по златното рудо до Колхида. Уште тогаш се правеле проби за запознавање на подалечните земји околу Беломорието, каде што имало сродни народи. Таа легенда лесно му успеала на Александар. Коработ изграден од светото дрво даб од Додона, ги издржал сите пречки од природата и од луѓето, како стапици, кога злото демнело од земјата, од водата, од воздухот и од огнот. Мудрите луѓе заедно со боговите ги совладуваат сите пречки во патувањата. Браќата Диоскури особено се истакнале на бродот Арг, со давањето совети за сите занаети. Тие не само што им помагале на луѓето, туку имале исцелителна моќ и мудрост, можеле на луѓето да им ја враќаат убавината и младоста. Затоа учествувале во сите борби и свечености, за да бидат поблиски до луѓето. Интересно е тоа што Диос-

ДИОНИС

СЕМЕЈСТВОТО НА АСКЛЕПИО

се боготворат. Тоа не е случај само со Херакло, Дионис, Аполон, туку и со Ахил, Одисеј, Александар и со многу луѓе, како и Исус Христос. Ангелите и Мачениците си нашле место меѓу боговите и народот, како такви ги славиме. Браќата близнаци звезди Плејади Кастор и Полидевк низ Македонија биле многу славени. Нивниот култ како коњаници често се сретнува и во светилиштата и на надгробните стели. Тоа се браќата на Елена која од сидините на Троја не можела да ги согледа во војските. Тие веќе го предводеле небескиот одред на божества, херои и цареви, подеднакво славни и заслужни за своите дела извршени меѓу луѓето. Плејадите, заедно со синови на богови како Орфеј, Херакло, Пелеј, Теламон, пророкот Мопс, сите храбри луѓе, богови и цар-

кури има и во индиската митологија. Тоа се Ашвини, пријатели со Сурја (сонце) и Агни (оган) божество на огнот. Заедно се возеле по небото. Нашиот Зевс сам ги фрлал молњите. Многу божества од индиската митологија се совпаѓаат со македонското толкување за создавањето на земјата до славењето на боговите. Македонија е наклонета кон реалноста, науките, филозофијата, уметноста и медицината, Македонците брзо покажувале практичност и брзо се ослободиле од митолошките примеси. Во спомен на преодниот период сè уште се задржале некои имиња и толкувања. Тоа е божественоста на македонскиот народ, тој во сеќавање ги чува легендите за боговите и за царевите. Асклепио, синот на Аполон и Коронида, познат како лекар и бог

ХЕРАКЛО

на медицината, препознатлив е по тоа што низ легендарното потекло ги создал сите принципи во лекувањето. Негов тим или тајфа е целата негова фамилија, двата сина Подајлерон и Махаон познати се како лекари од Илијада и Одисеја. Тие го лекувале и Херакло пред Троја, ќерката Хигија секогаш го придружувала Асклепио со змија во рацете. Убава, здрава, со крената рака на смирување и подготвена да даде лек. Панакеја, позната по тоа што лекува сè, исто така, е придружник на таткото. Акесо е лек, а Лако го изразува самото лекување. Легендата зборува дека Коронида била неверна и со неродениот син на Аполон, се под-

готвувала да се омажи за друг. Кога чавката му го кажала тоа на Аполон, била претворена во црна и како таква го придружувала. Аполон го грабнал својот син Асклепио и го одвел кај Кентаурот Хиерон, кој го воспитувал како и Дионис, и Ахил, и Јасон и многу други луѓе и полубогови. Хиерон го научил да лекува со тревки. Асклепио носел медицински ген и од своите предци. Светел со аура послана од татко му Аполон. Кога се расчуло за неговите способности дека лекува од болест и од рани, доаѓале луѓе од секаде. Набрзо почнал и мртвите да ги оживува. Зевс се исплашил и луѓето да не станат бесмртни, па Асклепио го усмртил со молња. Гилгамеш неуспешно ги молел боговите за бесмртност. Меѓу ѕвездите и хороскопот од Македонија се сместено бесмртните и по име и по знаци. Асклепио е сместен во сосвездието змија, во знак на змијата обвиткана околу стапот. Во сите светилишта ги чувал питомите змии, како куќни змии, кои го помагаат лекувањето. Во IV пред Христа во сите македонски градови откопани се асклепијади (болници), статуи и стели со Асклепио и со неговите деца, посветени на медицината. Од Епидаур до Дион, Стоби, Стибера, Хераклеја, Лихнида, Филипи, Свети Врач (Сандански), Пергам до Александрија, до каде што живееле Македонците, секаде имало светилишта богато украсени со статуи на богот на медицината. Во тие светилишта кои ги подигнувале македонските цареви, со илјадници години се собираат луѓе, преспиваат, сонуваат и ги бележат претскажувањата, барајќи лек, здравје и среќа.

Кога Филип II во 344/343 преку Термопилите и Коринт се спуштил во Пелопонез, го изградил Епидаур како стратешко место од каде што македонската флота побрзо ќе пристигнала до Персија, отколку да се движела по копно од северната страна, како што направил Александар.

Филиповите градби во Епидаур го носат печатот на целата моќ на македонски градби со раскош и функција. Театарот, палатите, стадионот, патештата, болницата, сè тоа Атина го чува како македонски култ. Медицинскиот комплекс како музеј денес во Епидаур раскажува за сè она што им било познато на древните народи од медицинските постигнувања. Рецепти, инструменти, садови за лекови, мевлеми и напивки, сè тоа и тогаш, а и сега е исто. Ножици, пинцети, игли, скалпели заедно со хигиената, која се одржувала според Асклепиевите принципи, присутни се секаде. Змијата која ги чувала светите извори за ритуално прочистување не потекнува само од Асклепио. Ја гледаме во рацете на сите богови и во косите на менадите. Моќен симбол е изразен преку накитот и сите предмети од Требенишките царски гробови. Лекот, како и змијата, и лекува и убива. Змијата со застрашувачка енергија. Змијата се 'рвела со Зевс, со Кадмо, со Аполон, со

ПЕРСЕЈ - ОТСЕКУВАЊЕ ГЛАВА НА МЕДУЗАТА КОЈА ПОВТОРНО СЕ РЕГЕНЕРИРА

Херакло, конечно да го заземе трајното место на симбол во фамилијата. Сите аптеки во светот го користат симболот на змијата обвиткана на стапот на Асклепио. Тој медицински фармацевтски симбол има свое потекло, своја долга историја во настанувањето, од митологијата до единствената држава на Македонците. Асклепио ја пренесе дарбата од боговите на луѓето, на Македонците, каде што владееле боговите, божествата и царевите и заедно со луѓето ги правеле лековите и ги лекувале болните, ранетите, несреќните. Во Епидариум е зачуван рецептот од македонскиот IV век. "Еден човек онемел. Со денови лежел во асклепијадата. Лекарите го успале со опиум. Кога се разбудил му покажале една коска од слива и му објасниле дека тоа била причина за губење на говорот. Сугестијата помогнала, и човекот ослободен од психолошкиот грч, продолжил да зборува како ништо да не било". Рамнотежа на духот, на природата и на исхраната го одржувале македонскиот народ, светиот библиски народ. Од Македонија во Рим се преселиле многу богови под друго име. Асклепио го славеле како Ескулап. На островот во Тибар била изградена асклепијада на чие место ден денес има болница и, се разбира, се шири знакот со змијата на стапот на Асклепио. Тоа е истиот оној остров на Тибар со палатата изградена за Клеопатра, кога таа го посетила Рим за да го покаже синот Хераклид. Цезар не ги разбираше

македонските работи. Римјаните го прифатиле македонското пророчство и светата змија на Асклепио, по совет на Сибилските книги, за да го спасат Рим од колера во 293 г. пр. Хр. Хигиената била спас, односно затоа македонските градови не страдале од колера. По сè изгледа, медицинската митологија и медицинската наука во Македонија, како меѓусебно да се испреплетени и обусловени. Всушност, тие се две шини на иста пруга, ниту многу далеку ниту многу блиску - точно се знае што е на медицината, а што е на боговите. Со милениуми тие чекорат заедно. Три клучни моменти од животот на секој човек не можат ниту без медицината ниту без црквата. Тоа е кога се раѓа човек, кога прави свадба и кога умира. Тогаш е потребно крштевање, потоа веселба и на крај утеха. Тој пат е неминуовен и во зависност од судбината различно се доживува. Некои митолошки аспекти водат до теологија и вера, а понекогаш до религиски ритуали, како теорија и практика, што зависи од луѓето. Мисловниот развоен процес води до паганство, преку митологија до религија. Тој процес е непроменет до денес и се практикува во сите стадиуми, кај сите народи. Тоа се движи во паралела со знаење до каде се протега сферата на влијание и надополнување и до каде води човековото суеверие. Изборот е слободен и непречен.

(продолжува)